

Hódi Ágnes (SZTE JGYPK),

Tary Blanka (MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport),

Szenczi Beáta (ELTE BGGYK, MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport, Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport),

Vígh Tibor (SZTE BTK, MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport),

Fejes József Balázs (SZTE BTK, MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport, Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport):

Tanárok és tanárjelöltek olvasási stratégiái: szisztematikus szakirodalmi áttekintés

Kulcsszavak: PRISMA, olvasási stratégiák, tanárok, tanárjelöltek, nemzetközi szakirodalom

Az olvasás területén a stratégiákat úgy határozhatjuk meg, mint specifikus, megfontolt, célirányos mentális folyamatok vagy viselkedések sorozatát, amelyek irányítják és módosítják az olvasónak a szöveg dekódolására, a szavak megértésére és a szöveg jelentésének megalkotására irányuló erőfeszítéseit (Anastasiou és Griva, 2009). A pedagógiai folyamatokban előforduló szövegértésre irányuló tevékenységekben a pedagógusoknak fontos szerepük van. Nem csak az olvasási stratégiák konkrét modellezésében állhatnak példaként diákjaik előtt, hanem saját tudásukkal, azzal, hogy saját maguk milyen olvasók is modellek diákjaik számára (Akyol és Ulusoy, 2010). Bár a tanári tudás lényegi szerepét több kutatás is vizsgálta, a szövegértéssel összefüggésben ez egy elhanyagoltnak mondható terület, mely a kortárskutatásokban kevésbé jelenik meg (Broemmel és mtsai., 2019). Kutatásunk célja, hogy feltárjuk és elemezzük a pedagógusképzésben részt vevő hallgatók és gyakorló pedagógusok olvasásstratégia-használatát vizsgáló nemzetközi kutatások eredményeit. A szakirodalmi áttekintés módszertani alapját a PRISMA protokoll képezte (Page és mtsai., 2021). A szisztematikus áttekintés céljainak megfelelően vizsgálatunkba azokat az empirikus tanulmányokat vontuk be, amelyek a tanárok és tanárjelöltek által saját olvasásukban használt stratégiákra vonatkoztak anya- és idegen nyelven. Vizsgálatunkba a Web of Science Core Collection Science Citation Index Expanded, Social Science Citation Index, Emerging Sources Citation Indexébe besorolt, Q1-Q4-es folyóiratokban megjelent empirikus tanulmányokat vontuk be. A kulcsszavas keresés 3334 tanulmányt azonosított, amelyekből a befoglalási és kizárási kritériumok mentén történő szűrés eredménye alapján 12 tanulmány került be elemzésünkbe. Eredményeink rámutatnak arra, hogy a pedagógusok és hallgatók olvasási stratégiáinak kvalitatív (4), kvantitatív (4) és vegyes (4) módszerekkel való vizsgálata a köznevelés teljes spektrumát érintően megjelenik mind az anyanyelvi, mind a második nyelven történő szövegértés kapcsán. A vizsgálatokban részt vevők specializációi a társadalomtudományoktól az élettudományokig 23

területet fednek le. A stratégiahasználat vizsgálatához használt szövegek döntő többsége folyamatos formátumú, a kevert és nem folyamatos elrendezésű szövegek aránya marginális. A stratégiák kategorizálása több szempont alapján történhet, ezek közül leggyakrabban használt az, hogy azok alkalmazása az olvasás folyamatának mely szakaszában történik (l. előtte, alatt, utána), de megjelenik a specifikus stratégiakombinációk technikaként történő azonosítása és vizsgálata is. Az általánosítható következtetések levonásának egyik akadálya, hogy a munkák nem kínálnak viszonyítási pontokat a résztvevők stratégiahasználatának megítéléséhez. Emellett a felmérések során alkalmazott szövegek lényeges jellemzőinek közlése is gyakran elmarad. Eredményeink a területen végzett jövőbeni empirikus munkák kutatási dizájnjának tervezéséhez nyújthatnak jelentős segítséget.

A tanulmány elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja, a kutatást pedig a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klaszterének IKT és Társadalmi Kihívások Kompetenciaközpontja támogatta.